

**EGZAMIN MATURALNY
W ROKU SZKOLNYM 2018/2019**

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

POZIOM ROZSZERZONY

FORMUŁA OD 2015

(„NOWA MATURA”)

ZASADY OCENIANIA ROZWIĄZAŃ ZADAŃ

ARKUSZ MWO-R1

MAJ 2019

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	2. Socjalizacja i kontrola społeczna. Zdający: 1) porównuje modele socjalizacji charakterystyczne dla własnej grupy wiekowej i pokolenia rodziców; 2) opisuje przejawy kontroli społecznej w życiu codziennym. 3. Grupa społeczna. Zdający: 1) przedstawia cechy i funkcjonowanie małej grupy społecznej (liczebność, więź, trwałość, role grupowe, wspólne wartości i cele, poczucie odrębności, współdziałanie); 3) wyjaśnia znaczenie grup odniesienia pozytywnego i negatywnego w procesie socjalizacji; 4) opisuje swoiste cechy współczesnej rodziny jako grupy społecznej; porównuje i ilustruje przykładami różne modele rodziny. (III etap) 2. Życie społeczne. Zdający: 1) podaje przykłady zbiorowości, grup, społeczności i wspólnot; charakteryzuje rodzinę i grupę rówieśniczą jako małe grupy.

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Proces społeczny – socjalizacja / uspołecznienie / enkulturacja lub wychowanie
Środowisko – rodzina

Zadanie 2. (0–3)

2.1.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	1. Życie zbiorowe i jego reguły. Zdający: 1) charakteryzuje wybrane zbiorowości, społeczności, wspólnoty, społeczeństwa, ze względu na obowiązujące w nich reguły i więzi. 6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Zdający: 5) rozpoznaje przejawy ksenofobii, antysemityzmu, rasizmu i szowinizmu i uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom. (IV etap zakres podstawowy – z.p.) 6. Ochrona praw i wolności. Zdający: 5) rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się im oraz przedstawia możliwości zaangażowania się w wybrane działania na rzecz równości i tolerancji. (III etap) 2. Życie społeczne. Zdający: 5) wyjaśnia, jak tworzą się podziały w grupie i w społeczeństwie (np. na „swoich” i „obcych”), i podaje możliwe sposoby przeciwstawiania się przejawom nietolerancji.
--	--

Schemat punktowania

1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – nie

Uzasadnienie – W tekście 1. jest mowa o negatywnym postrzeganiu innych narodów i idealizowaniu własnego, tymczasem informacje z tekstu 2. wskazują, że postrzeganie Rosjan oraz własnej nacji przez Jakutów było odwrotne.

2.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	2. Socjalizacja i kontrola społeczna. Zdający: 3) wyjaśnia na przykładach, w jaki sposób dochodzi do stygmatyzacji społecznej i jakie mogą być jej skutki. (III etap) 9. Patriotyzm dzisiaj. Zdający: 5) rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, w jaki sposób stereotypy i uprzedzenia utrudniają dziś relacje między narodami.
--	---

Schemat punktowania

1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

C.

2.3.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	4. Struktura społeczna. Zdający: 3) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej; 4) opisuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia oraz sposoby przeciwdziałania temu zjawisku. 5. Zmiana społeczna. Zdający: 3) analizuje sposoby adaptacji do zmiany społecznej na podstawie własnych obserwacji i tekstów kultury. 6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Zdający: 2) omawia czynniki sprzyjające asymilacji oraz służące zachowaniu tożsamości narodowej. 7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Zdający: 2) porównuje różne modele polityki wybranych państw wobec mniejszości narodowych i imigrantów.
--	---

Schemat punktowania

1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Awansowi społecznemu sprzyja asymilacja do kultury dominującej, kultury kolonizatora, a pozostanie przy swojej kulturze, brak asymilacji uniemożliwia go, przez co powoduje względną degradację społeczną.

Zadanie 3. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	5. Zmiana społeczna. Zdający: 2) omawia cechy współczesnego społeczeństwa zachodniego (otwarte, postindustrialne, konsumpcyjne, masowe, informacyjne).
--	---

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

sieciowe społeczeństwo informacyjne

Zadanie 4. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Zdający: 4) charakteryzuje mniejszości narodowe, etniczne i grupy imigrantów żyjące w Polsce (liczebność, historia, kultura, religia itp.); wymienia prawa, które im przysługują. (III etap) 8. Naród i mniejszości narodowe. Zdający: 3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) żyjące obecnie w Polsce i przedstawia przysługujące im prawa; na podstawie samodzielnie zebranych materiałów charakteryzuje jedną z tych grup (jej historię, kulturę, obecną sytuację).
--	---

Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

C.

Zadanie 5. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	13. Opinia publiczna. Zdający: 3) odczytuje i interpretuje tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej. (III etap) 6. Środki masowego przekazu. Zdający: 4) uzasadnia, posługując się przykładami, znaczenie opinii publicznej we współczesnym świecie; odczytuje i interpretuje wyniki wybranego sondażu opinii publicznej.
--	--

Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. F
2. F
3. P

Zadanie 6. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej	1. Życie zbiorowe i jego reguły. Zdający: 4) omawia na przykładach źródła i mechanizmy konfliktów społecznych oraz sposoby ich rozwiązywania. 7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Zdający: 5) omawia przyczyny i skutki konfliktów społecznych w państwach Afryki, Azji, Ameryki Południowej i Środkowej. (III etap) 28. Gospodarka w skali państwa. Zdający: 1) wyjaśnia terminy: produkt krajowy brutto, wzrost gospodarczy, inflacja, recesja; interpretuje dane statystyczne na ten temat.
--	--

Schemat punktowania

1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – tak

Uzasadnienie – Im większy PKB *per capita*, tym mniejsze rozwarstwienie społeczne. Np. Dania ma najwyższy PKB *p.c.* (ponad 56 tys. USD) i najniższy współczynnik Giniego (0,247), a dla Haiti wartości są odwrotne (najniższe PKB *p.c.* i najwyższy współczynnik Giniego).

Zadanie 7. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	(III etap) 27. Pieniądz i banki. Zdający: 2) wyjaśnia, czym zajmują się: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych.
---	--

Schemat punktowania

1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Giełda Papierów Wartościowych

Zadanie 8. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 6) przedstawia zasady zakładania i funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Polsce. 14. Środki masowego przekazu. Zdający: 8) ocenia zasoby Internetu z punktu widzenia rzetelności i wiarygodności informacyjnej; świadomie i krytycznie odbiera zawarte w nich treści. (III etap) 28. Gospodarka w skali państwa. Zdający: 3) przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) i oblicza wysokość podatku PIT na podstawie konkretnych danych.
---	---

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Reklamy dotyczą przekazywania dla wybranej organizacji pożytku publicznego 1% podatku od dochodu przy rozliczeniu rocznym PIT. Jest to działanie na rzecz pomocy innym, co symbolizuje serce z pierwszej reklamy oraz ludzie ułożeni w 1% na drugiej reklamie.

Zadanie 9. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	13. Opinia publiczna. Zdający: 1) wyjaśnia, jak kształtuje się opinia publiczna i jakie są sposoby jej wyrażania. 16. Polityka, ideologie, doktryny i programy polityczne. Zdający: 2) charakteryzuje kulturę polityczną współczesnej Polski (normy, formy komunikacji, poziom partycypacji, natężenie konfliktów).
--	--

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

kultura polityczna

Zadanie 10. (0–2)**10.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	14. Środki masowego przekazu. Zdający: 7) krytycznie analizuje przekazy medialne, oceniając ich wiarygodność i bezstronność oraz odróżniając informacje od komentarzy. (III etap) 6. Środki masowego przekazu. Zdający: 3) wyszukuje w mediach wiadomości na wskazany temat; wskazuje różnice między przekazami i odróżnia informacje od komentarzy; krytycznie analizuje przekaz reklamowy.
--	---

Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

5.

10.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 1) opisuje wartości będące fundamentem współczesnej demokracji; podaje różne sposoby rozumienia wolności, równości i sprawiedliwości. 16. Polityka, ideologie, doktryny i programy polityczne. Zdający: 6) charakteryzuje najważniejsze współczesne doktryny polityczne (chrześcijańska demokracja, konserwatyzm, liberalizm, nacjonalizm, socjaldemokracja, socjalizm).
--	---

	22. Współczesna demokracja w Polsce i na świecie – problemy i zagrożenia. Zdający: 1) rozważa problemy polityki bezpieczeństwa socjalnego. 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 2) rozważa dylematy związane z prawami socjalnymi i sposobem ich realizacji przez państwo. (III etap) 29. Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza. Zdający: 4) przedstawia główne prawa i obowiązki pracownika; wyjaśnia, czemu służą ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.
--	--

Schemat punktowania

1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – nie

Uzasadnienie – Rola państwa w USA w zakresie ochrony zdrowia jest mocno ograniczona, głównym źródłem finansowania opieki zdrowotnej są prywatne ubezpieczenia i aż 15% populacji w 2006 r. znajdowało się poza systemem ubezpieczeń zdrowotnych.

Zadanie 11. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. VI. Dostarczanie współzależności we współczesnym świecie.	18. Instytucja państwa. Zdający: 4) odróżnia suwerenność zewnętrzną od suwerenności wewnętrznej. 40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 1) przedstawia podmioty oraz zasady prawa międzynarodowego (zasadę suwerenności, wzajemności, <i>pacta sunt servanda</i>). (III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający: 1) wymienia podstawowe cechy i funkcje państwa; wyjaśnia, czym jest władza państwowa.
--	--

Schemat punktowania

1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

suwerenność / niezależność

Zadanie 12. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 7) rozpoznaje przejawy łamania zasad i procedur demokratycznych w życiu publicznym – w państwie, społeczności lokalnej i życiu szkoły. 36. Prawa człowieka. Zdający: 4) rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, dlaczego dochodzi do łamania praw człowieka na wielką skalę przez reżimy autorytarne. (III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający: 2) wskazuje różnice w sytuacji obywatela w ustroju demokratycznym, autorytarnym i totalitarnym.
---	---

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Celem służb ma być prześladowanie opozycji, a nie – pełna inwigilacja całego społeczeństwa, jak w państwie totalitarnym.

Zadanie 13. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych; wyjaśnia, jaki model funkcjonuje w Polsce; 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Włoch i Rosji, na podstawie samodzielnie zebranych informacji. 21. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wyjaśnia, jaką rolę we współczesnych państwach może pełnić głowa państwa; podaje przykłady urzędujących głów państw (monarchów i prezydentów).
--	---

Schemat punktowania

- 2 p. – poprawne wypełnienie trzech wierszy tabeli.
1 p. – poprawne wypełnienie dwóch wierszy tabeli lub kolumny z nazwami.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

- A. Wielka Brytania / Zjednoczone Królestwo (Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej), 6
B. Republika Francuska / Francja, 2
C. Republika Włoska / Włochy, 3

Zadanie 14. (0–3)**14.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych; wyjaśnia, jaki model funkcjonuje w Polsce. 23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) przedstawia konstytucyjne zasady ustroju państwa. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. (III etap) 11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Zdający: 2) omawia najważniejsze zasady ustroju Polski (suwerenność narodu, podział władzy, rządy prawa, pluralizm).
--	---

Schemat punktowania

- 2 p. – podanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.
1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – nie

Uzasadnienie –

- Art. 3.1. stanowi, że obie izby parlamentu oraz sądy pozostają pod zwierzchnictwem Prezydenta RP. Można więc mówić o parlamencie jako organie prawodawczym, a o sądach – jako organach sądowniczych, a nie – jako o organach stanowiących odrębne gałęzie władzy.
- Art. 57.2. umożliwia Prezydentowi RP wypełnianie znaczących funkcji prawodawczych – mógł on normować dekretemi materię typową dla ustaw.

14.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 3) przedstawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej i politycznej; wskazuje, kto im podlega. 31. Sądy i Trybunały. Zdający: 1) przedstawia sposób powoływania i zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. (III etap) 15. Władza sądownicza. Zdający: 2) wyjaśnia, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu.
---	---

Schemat punktowania

1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

konstytucyjna / prawna

Zadanie 15. (0–3)

15.1.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji. 17. Systemy partyjne. Zdający: 4) opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej i proporcjonalnej w powiązaniu z systemem dwupartyjnym i wielopartyjnym. 22. Współczesna demokracja w Polsce i na świecie – problemy i zagrożenia. Zdający: 4) wyjaśnia, dlaczego tak wielu obywateli nie uczestniczy w życiu politycznym, i przedstawia sposoby zwiększania poziomu partycypacji. 43. Integracja europejska. Zdający: 3) charakteryzuje sposób powoływania, działania i najważniejsze kompetencje instytucji Unii Europejskiej (Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska, Rada Europejska, Trybunał Sprawiedliwości, Europejski Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny).
---	---

Schemat punktowania

- 2 p. – podanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.
- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
- 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

- Sejm RP był wybierany w innych latach (2011 i 2015), a jego kadencja wynosi 4, a nie 5 lat.
- W wyborach do Sejmu RP mamy ponad trzykrotnie więcej okręgów wyborczych.
- W wyborach do Sejmu RP była około dwukrotnie wyższa frekwencja wyborcza.

15.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	(III etap) 5. Udział obywateli w życiu publicznym. Zdający: 1) przedstawia główne podmioty życia publicznego (obywatele, zrzeszenia obywatelskie, media, politycy i partie, władza, instytucje publiczne, biznes itp.) i pokazuje, jak współdziałają i konkurują one ze sobą w życiu publicznym. (III etap) 12. System wyborczy i partyjny. Zdający: 3) wymienia partie polityczne obecne w Sejmie; wskazuje te, które należą do koalicji rządzącej, i te, które pozostają w opozycji.
---	---

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
- 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

- – Platforma Obywatelska RP
- – Prawo i Sprawiedliwość

Zadanie 16. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych; wyjaśnia, jaki model funkcjonuje w Polsce. 24. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) wymienia kompetencje Sejmu i Senatu w państwie i przedstawia znaczenie obu izb oraz Zgromadzenia Narodowego w systemie władz Rzeczypospolitej Polskiej. 26. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) przedstawia konstytucyjne procedury powoływania i odwoływania rządu, zmiany rządu i zmiany ministrów. (III etap) 14. Władza wykonawcza. Zdający: 2) wyjaśnia, jak powoływany jest i czym zajmuje się rząd polski; podaje nazwisko premiera, wyszukuje nazwiska ministrów i zadania wybranych ministerstw.
---	---

Schemat punktowania

- 1 p. – przyporządkowanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
- 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

- przedstawienie exposé – D
- wyrażenie wotum nieufności – C

Zadanie 17. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	31. Sądy i Trybunały. Zdający: 1) przedstawia sposób powoływania i zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu; 2) omawia sposób działania Trybunału Konstytucyjnego, odwołując się do przykładów rozstrzygniętych przez niego spraw; ocenia znaczenie skargi konstytucyjnej dla funkcjonowania państwa prawa. 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 2) wskazuje, do jakich instytucji i osób można się zwrócić o pomoc prawną w konkretnych sytuacjach. 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Uczeń: 1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia środki i mechanizmy ich ochrony w Polsce. (III etap) 15. Władza sądowa. Zdający: 2) wyjaśnia, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu.
--	---

Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.
- 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

B.

Zadanie 18. (0–2)**18.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	27. Organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego. Zdający: 2) przedstawia uprawnienia i sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich. 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 2) wskazuje, do jakich instytucji i osób można się zwrócić o pomoc prawną w konkretnych sytuacjach. 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia środki i mechanizmy ich ochrony w Polsce. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. (IV etap z.p.) 6. Ochrona praw i wolności. Zdający: 1) przedstawia główne środki ochrony praw i wolności w Polsce; 2) opisuje sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka; pisze prostą skargę do jednego z nich (według wzoru).
--	--

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.
- 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

18.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	24. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) wymienia kompetencje Sejmu i Senatu w państwie i przedstawia znaczenie obu izb oraz Zgromadzenia Narodowego w systemie władz Rzeczypospolitej Polskiej. 27. Organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego. Zdający: 2) przedstawia uprawnienia i sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.
---	---

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Numer – 2

Uzasadnienie – *Konstytucja RP* stanowi, że wybór RPO odbywa się przez Sejm RP za zgodą Senatu RP, a PRON obecnie nie istnieje.

Zadanie 19. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający: 2) przedstawia zadania i kompetencje samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. (III etap) 18. Samorząd powiatowy i wojewódzki. Zdający: 1) przedstawia sposób wybierania samorządu powiatowego i wojewódzkiego oraz ich przykładowe zadania.
---	---

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. zarząd województwa
2. sejmik województwa

Zadanie 20. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	21. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 2) charakteryzuje kompetencje rządu w państwie demokratycznym i relacje między rządem a głową państwa. 30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) opisuje źródła prawa w Polsce oraz hierarchię aktów prawnych. (III etap) 14. Władza wykonawcza. Zdający: 2) wyjaśnia, jak powoływany jest i czym zajmuje się rząd polski;
---	--

	podaje nazwisko premiera, wyszukuje nazwiska ministrów i zadania wybranych ministerstw; 3) wymienia zadania administracji rządowej i podaje przykłady jej działań.
--	--

Schemat punktowania

1 p. – przyporządkowanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

w pierwszym zdaniu – 4

w drugim zdaniu – 2

Zadanie 21. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) wskazuje gałęzie prawa i kodeksy, w których szukać należy odpowiednich przepisów. 33. Prawo karne. Zdający: 1) stosuje w analizie przypadku podstawowe pojęcia i zasady prawa karnego (odpowiedzialność karna, przestępstwo a wykroczenie, zbrodnia i występki, zasada domniemania niewinności); 3) przedstawia kary i środki karne obowiązujące w polskim prawie oraz prawa przysługujące ofierze, oskarżonemu i świadkowi. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne; 4) wyjaśnia różnice między prawem cywilnym, karnym i administracyjnym; wskazuje, w jakim kodeksie można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy. (III etap) 29. Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza. Zdający: 4) przedstawia główne prawa i obowiązki pracownika; wyjaśnia, czemu służą ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.
--	---

Schemat punktowania

2 p. – podanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.

1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. *Kodeks wykroczeń*

2. *Kodeks pracy*

3. *Kodeks karny*

Zadanie 22. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający: 1) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne: rzeczowe, zobowiązań, rodzinne, spadkowe i handlowe; 2) stosuje w analizie przypadku podstawowe pojęcia i zasady prawa cywilnego (osoba fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych, odpowiedzialność cywilna). (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.
--	--

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.
 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

zdolność do czynności prawnych

Zadanie 23. (0–3)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	31. Sądy i Trybunały. Zdający: 3) przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce i wyjaśnia, jaką rolę odgrywają w niej Sąd Najwyższy i Krajowa Rada Sądownictwa. 32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający: 1) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne: rzeczowe, zobowiązań, rodzinne, spadkowe i handlowe. 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 1) odnajduje w odpowiednim akcie prawnym przepis dotyczący wybranego kazusu prawnego i interpretuje go; 3) pisze fikcyjny pozew w sprawie cywilnej, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa i odwołanie od decyzji administracyjnej (według wzorów). (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne; 6) przedstawia uczestników i przebieg procesu sądowego: cywilnego i karnego; uzasadnia znaczenie mediacji; 8) pisze pozew w wybranej sprawie cywilnej i zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (według wzoru). (III etap) 15. Władza sądownicza. Zdający: 1) przedstawia organy władzy sądowniczej, zasady, wedle których działają sądy (niezawisłość, dwuinstancyjność) i przykłady spraw, którymi się zajmują.
---	--

Schemat punktowania

- 3 p. – podanie sześciu poprawnych elementów odpowiedzi.
 2 p. – podanie czterech poprawnych elementów odpowiedzi.
 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

- A. Rejonowy
 B. Gdańsku (Gdańsk-Południe)
 C. Cywilny
 D. Teresa Węgrzynowska
 E. Weronika Mysior
 F. 50000 zł.

Zadanie 24. (0–2)**24.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia środki i mechanizmy ich
---	--

V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	ochrony w Polsce. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne. (III etap) 11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Zdający: 3) korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej omawia podstawowe prawa i wolności w niej zawarte.
---	---

Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

B.

24.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 2) wyjaśnia, na czym polega praworządność i jakie zasady oraz instytucje stoją na jej straży. 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia środki i mechanizmy ich ochrony w Polsce. (IV etap z.p.) 1. Młody obywatel w urzędzie. Zdający: 4) uzyskuje informację publiczną na zadany temat w odpowiednim urzędzie. (IV etap z.p.) 6. Ochrona praw i wolności. Zdający: 1) przedstawia główne środki ochrony praw i wolności w Polsce.
---	---

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Biuletyn Informacji Publicznej

Zadanie 25. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	36. Prawa człowieka. Zdający: 3) rozróżnia prawa i wolności osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, społeczne i kulturalne; wskazuje, do której generacji należą poszczególne prawa. 38. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka. Zdający: 1) opisuje system ochrony praw człowieka funkcjonujący na mocy Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka Narodów Zjednoczonych. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 1) przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje; wymienia najważniejsze dokumenty z tym związane.
--	--

Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

C.

Zadanie 26. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 2) opisuje cele i metody działania ONZ oraz kompetencje jej organów (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, Rada Gospodarcza i Społeczna). (III etap) 22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Zdający: 1) wyjaśnia, czym zajmuje się ONZ, jej najważniejsze organy (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny) i wybrane organizacje międzynarodowe.
---	---

Schemat punktowania

- 2 p. – podanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.
1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

- A. Rada Bezpieczeństwa
B. Zgromadzenie Ogólne
C. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości

Zadanie 27. (0–3)**27.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 4) wyjaśnia, jak powstało NATO, jakie są jego cele i organy; wymienia najważniejsze operacje wojskowe Sojuszu. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.
---	--

Schemat punktowania

- 2 p. – podanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.
1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

- A. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego / Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego / Sojusz Północnoatlantycki / Pakt Północnoatlantycki / Traktat Północnoatlantycki
B. 1949
C. Sekretarza Generalnego

27.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 4) wyjaśnia, jak powstało NATO, jakie są jego cele i organy; wymienia najważniejsze operacje wojskowe Sojuszu.
--	---

VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 2) rozróżnia typy ładu światowych (jedno-, dwu- i wielobiegunowy), odwołując się do historii XX i XXI w. (III etap) 19. Relacje Polski z innymi państwami. Zdający: 2) charakteryzuje politykę obronną Polski; członkostwo w NATO, udział w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych.
---	---

Schemat punktowania

1 p. – wskazanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. F

2. F

3. P

Zadanie 28. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	43. Integracja europejska. Zdający: 2) przedstawia sposoby podejmowania decyzji politycznych i gospodarczych w Unii Europejskiej, odnosząc je do zasad pomocniczości i solidarności; 3) charakteryzuje sposób powoływania, działania i najważniejsze kompetencje instytucji Unii Europejskiej (Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska, Rada Europejska, Trybunał Sprawiedliwości, Europejski Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny); 4) wyjaśnia, jak tworzone jest prawo unijne, oraz wymienia najważniejsze postanowienia traktatów obowiązujących w Unii Europejskiej. (III etap) 20. Integracja europejska. Zdający: 2) wyjaśnia, czym zajmują się najważniejsze instytucje Unii Europejskiej (Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska).
---	--

Schemat punktowania

1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – nie

Uzasadnienie – Opis dotyczy Rady, a na fotografii przedstawione są obrady Parlamentu Europejskiego.

Zadanie 29. (0–2)

29.1.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. VI. Dostrzeganie współzależności	7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Zdający: 5) omawia przyczyny i skutki konfliktów społecznych w państwach Afryki, Azji, Ameryki Południowej i Środkowej. 40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający:
--	---

we współczesnym świecie.	1) przedstawia podmioty oraz zasady prawa międzynarodowego (zasadę suwerenności, wzajemności, <i>pacta sunt servanda</i>). 44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 4) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego.
--------------------------	---

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Chodzi o istnienie państwa Republika Chińska ze stolicą w Tajpej (po rewolucji komunistycznej część dotychczasowych elit udała się na Tajwan, gdzie kierowała niezależnym państwem). Utrzymywanie stosunków dyplomatycznych z tym państwem uniemożliwia analogiczne relacje z ChRL.

29.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 1) przedstawia podmioty oraz zasady prawa międzynarodowego (zasadę suwerenności, wzajemności, <i>pacta sunt servanda</i>); 4) przedstawia na przykładach wzajemne zależności pomiędzy państwami biednymi i bogatymi w polityce, ekonomii, kulturze i ekologii. 41. Globalizacja współczesnego świata. Zdający: 2) ocenia rolę wybranych państw oraz instytucji o zasięgu globalnym (organizacji, korporacji, mediów) w procesach globalizacyjnych. 44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 4) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego.
---	--

Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

- Chiny relatywnie małym kosztem zjednują sobie inne państwa i ich elity, co umożliwia formułowanie oczekiwań politycznych wobec tych państw, np. wspólne fronty w organizacjach międzynarodowych.
- Za umowami pomocowymi idą innego rodzaju umowy gospodarcze, więc Chiny dokonują ekspansji na rynki tych państw.

Zadanie 30. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 7) wymienia konflikty, którym towarzyszy terroryzm; wyjaśnia ich przyczyny oraz motywy i sposoby działania terrorystów; opisuje i ocenia strategie zwalczania terroryzmu. 44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 4) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego. (III etap) 19. Relacje Polski z innymi państwami. Zdający: 2) charakteryzuje politykę obronną Polski; członkostwo w NATO, udział w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych.
---	--

	(III etap) 22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Zdający: 2) wskazuje na mapie miejsca najpoważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich. (III etap) 23. Problemy współczesnego świata. Zdający: 6) wyjaśnia, co to jest terroryzm i w jaki sposób próbuje się go zwalczać.
--	--

Schemat punktowania

2 p. – poprawne wypełnienie dwóch wierszy tabeli.

1 p. – poprawne wypełnienie jednego wiersza tabeli lub kolumny z nazwami.

0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A. Irak / Republika Iraku, 3

B. Afganistan / Islamska Republika Afganistanu, 5

Zadanie 31. (0–12)

Temat 1.

Aktywność społeczności lokalnej to nie tylko udział w wyborach organów samorządu gminnego – scharakteryzuj inne formy wpływu tej społeczności na funkcjonowanie organów gminy oraz na decyzje dotyczące gminnej wspólnoty samorządowej w Rzeczypospolitej Polskiej.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 4) opisuje formy aktywności obywateli w ramach społeczności lokalnej, regionu, państwa oraz na poziomie globalnym; w miarę możliwości uczestniczy w wybranym działaniu. 15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 6) wyjaśnia, czym jest referendum; rozważa, jak we współczesnym państwie można realizować inne formy demokracji bezpośredniej. 28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający: 1) omawia formy demokracji przedstawicielskiej i bezpośredniej w samorządach terytorialnych; opisuje instytucję referendum lokalnego; 2) przedstawia zadania i kompetencje samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego; 3) wyjaśnia, jakie są źródła dochodów samorządów (dochody własne, dotacje, subwencje) i jak jest uchwalany budżet gminy. (III etap) 16. Samorządy i ich znaczenie. Zdający: 1) uzasadnia potrzebę samorządności w państwie demokratycznym i podaje przykłady działania samorządów zawodowych i samorządów mieszkańców; 2) wyjaśnia, na czym polegają zasady decentralizacji i pomocniczości; odnosi je do przykładów z życia własnego regionu i miejscowości. (III etap) 17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Zdający: 2) wymienia najważniejsze zadania samorządu gminnego i wykazuje, jak odnosi się to do jego codziennego życia; 3) przedstawia sposób wybierania i działania władz gminy, w tym podejmowania decyzji w sprawie budżetu.
--	---

Schemat punktowania

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 12 P. Zdający w pełni scharakteryzował inne niż wybory formy wpływu społeczności lokalnej na funkcjonowanie organów gminy oraz na decyzje dotyczące gminnej wspólnoty samorządowej w Rzeczypospolitej Polskiej: 1) referendum samorządowe: – forma demokracji bezpośredniej, w której rozstrzyga się sprawę dotyczącą wspólnoty, a mieszczącą się w zakresie zadań i kompetencji jej organów, w tym referendum dotyczące samoopodatkowania się mieszkańców na cele publiczne, oraz w innych sprawach dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących wspólnotę samorządową; – przeprowadzane na wniosek organu stanowiącego lub na wniosek 10% uprawnionych do głosowania; – jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania; wynik rozstrzygający, jeśli za jednym z rozwiązań oddano więcej niż połowę ważnych głosów, a w przypadku samoopodatkowania – co najmniej 2/3 ważnych głosów; – <i>protesty rozpatruje sąd okręgowy</i>; 2) referendum odwoławcze i inne możliwości demokracji bezpośredniej: – referendum w sprawie odwołania organu wykonawczego, na wniosek organu stanowiącego (<i>jeśli ten pierwszy nie zostanie odwołany, skraca się kadencję rady</i>) lub na wniosek 10% uprawnionych do głosowania, jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż 3/5 liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu; – referendum w sprawie odwołania organu uchwałodawczego, na wniosek 10% uprawnionych do głosowania, jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż 3/5 liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu; – udział w zebraniu wiejskim w sołectwie, na ogół stanowiącym formę zgromadzenia ludowego, lub w ogólnym zebraniu mieszkańców osiedla; 3) korzystanie z katalogu praw i wolności człowieka określonych w Konstytucji RP: – prawo do składania wniosków i petycji: przedmiotem może być żądanie zmiany przepisów prawa lub podjęcia rozstrzygnięcia w sprawie dotyczącej podmiotu wnoszącego petycję, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego, mieszczących się w zakresie zadań i kompetencji adresata petycji; <i>składa się ją w formie pisemnej albo za pomocą środków komunikacji elektronicznej</i>; – prawo do składania skarg; – prawo do uzyskiwania informacji, w tym <i>dostęp do dokumentów wynikających z wykonywania zadań publicznych</i>;	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.
---	--

– organizacja zgromadzeń w sprawach lokalnych; – organizacja zrzeszeń o charakterze lokalnym, np. stowarzyszeń, OSP, kół gospodyń wiejskich i innych społecznych organizacji pozarządowych; – korzystanie z wolności słowa i rozpowszechniania poglądów w np. gazetach lokalnych, internecie; 4) inne formy wpływu: – udział w konsultacjach, np. w sprawie jednostek pomocniczych; – budżety partycypacyjne / obywatelskie: mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy; – wstęp na sesje rady i posiedzenia jej komisji, a także możliwość odtworzenia obrad rady gminy; – udział w młodzieżowej radzie gminy oraz gminnej radzie seniorów (<i>mających charakter konsultacyjny</i>); – <i>możliwość złożenia skargi do WSA, jeśli uznamy, że nasz interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone uchwałą lub zarządzeniem organów gminy z zakresu administracji publicznej (nie chodzi tu o kwestię podjętych wobec podmiotu decyzji administracyjnych).</i> 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem. <i>Kursywą zaznaczono kwestie niekonieczne do uznania danego aspektu za spełniony w sposób pełny.</i>	
Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 8 P. Zdający: – w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) <u>lub</u> – w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.
Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 4 P. Zdający: – w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III)	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI

<u>lub</u> – częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.
0 P. Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	Przy pracy o wartości merytorycznej 0 p., nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.

Temat 2.

Porównując tryb wyboru i kompetencje Sejmu RP i Senatu RP, uzasadnij, że obowiązujące w Rzeczypospolitej Polskiej rozwiązania prawne są zgodne z przedstawioną analizą.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych; wyjaśnia, jaki model funkcjonuje w Polsce.
---	--

i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wymienia i ilustruje przykładami funkcje władzy ustawodawczej; 4) wyjaśnia terminy: sesja plenarna, komisja parlamentarna, kworum, interpelacja, zapytanie poselskie; 5) przedstawia procedurę tworzenia prawa przez parlament; 6) opisuje mechanizm tworzenia koalicji rządowej; wyjaśnia rolę opozycji w pracy parlamentu. 23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 5) przedstawia procedurę zmiany Konstytucji. 24. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) wymienia kompetencje Sejmu i Senatu w państwie i przedstawia znaczenie obu izb oraz Zgromadzenia Narodowego w systemie władz Rzeczypospolitej Polskiej. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 2) wyjaśnia różnice między ordynacjami wyborów parlamentarnych i prezydenckich w Polsce. 26. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) przedstawia konstytucyjne procedury powoływania i odwoływania rządu, zmiany rządu i zmiany ministrów. (III etap) 12. System wyborczy i partyjny. Zdający: 1) wyjaśnia, jak przeprowadzane są w Polsce wybory prezydenckie i parlamentarne. (III etap) 13. Władza ustawodawcza w Polsce. Zdający: 1) przedstawia zadania i zasady funkcjonowania polskiego parlamentu, w tym sposób tworzenia ustaw.
---	---

Schemat punktowania

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 12 P. Zdający porównał i w pełni scharakteryzował pozycję obu izb parlamentu w Rzeczypospolitej Polskiej w następujących aspektach: 1) tryb wyboru Sejmu RP i Senatu RP: – podobieństwa: wybory powszechne, bezpośrednie, w głosowaniu tajnym, przeprowadzane zawsze tego samego dnia; – różnice: Sejm RP wybierany w wyborach proporcjonalnych z <i>progiem wyborczym</i> i równych, 41 wielomandatowych okręgów; Senat RP wybierany w wyborach większościowych, 100 jednomandatowych okręgów wyborczych; wybory do Senatu RP nie są w pełni równe i w izbie tej mamy nadreprezentację prowincji; – wniosek: inny tryb wyboru nie musi wskazywać na przewagę Sejmu RP nad Senatem RP; 2) kompetencje wynikające z funkcji ustawodawczej i ustrojodawczej Sejmu RP i Senatu RP: – różnice: inicjatywa ustawodawcza dla grupy posłów i Senatu RP jako całości; ustawa uchwalana w Sejmie RP; w przypadku ustawy zwykłej Senat RP ma możliwość wniesienia poprawek lub odrzucenia ustawy, ale ostateczna decyzja należy do Sejmu RP; weto Prezydenta RP do ustawy może odrzucić tylko Sejm	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.
---	--

RP; *brak możliwości weta Senatu RP w ustawie budżetowej; tylko Sejm RP decyduje o trybie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej przekazującej kompetencje organów państwa organizacji lub organowi międzynarodowemu;*
 – podobieństwa: w przypadku ustawy o zmianie konstytucji izby muszą uchwalić ustawę w tym samym brzmieniu; *uczestnictwo Senatu RP na równych zasadach z Sejmem RP w przypadku ustawy o wyrażeniu zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej przekazującej kompetencje organów państwa organizacji lub organowi międzynarodowemu;* prawo zarządzenia referendum ogólnokrajowego także różnicuje (Sejm RP samodzielnie oraz Prezydent RP za zgodą Senatu RP);
 – wniosek: w obu tych funkcjach widać przewagę Sejmu RP nad Senatem RP;

3) kompetencje wynikające z funkcji kreacyjnej Sejmu RP i Senatu RP:

– podobieństwa: współdecydowanie o wyborze RPO, Prezesa NIK, członków KRRiT i KRS oraz RPP (*współ z Prezydentem RP*), choć we wszystkich przypadkach dotyczących instytucji kolegialnych Sejm RP wybiera więcej członków niż Senat RP,
 – różnice: udział w wyłanianiu rządu ma tylko Sejm RP, Senat RP nie ma takich kompetencji; kreacja sędziów i członków Trybunałów oraz współkreacja Prezesa NBP (*tego ostatniego wspólnie z Prezydentem RP*) to tylko domena Sejmu RP,
 – wniosek: w tej funkcji widać przewagę Sejmu RP nad Senatem RP;

4) kompetencje wynikające z funkcji kontrolnej oraz pozostałe kompetencje izb parlamentu:

– uprawnienia kontrolne wobec rządu tylko dla Sejmu RP: wotum nieufności wobec ministra, konstruktywne wotum nieufności wobec rządu, interpelacje i zapytania poselskie; *komisje śledcze; udzielanie przez Sejm RP rządowi absolutorium z wykonania budżetu;*
 – współdecydowanie senatorów i posłów (*jako Zgromadzenie Narodowe*) w kwestii odpowiedzialności prawnej Prezydenta RP;
 – *tylko Sejm RP decyduje o stanie wojny i pokoju, tylko Sejm RP zatwierdza wprowadzone stany nadzwyczajne: wojenny i wyjątkowy;*
 – wniosek: w tej funkcji i w innych kompetencjach z tego aspektu widać najwyraźniej asymetryczność bikameralizmu w Polsce.

5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem.

Kursywą zaznaczono kwestie niekonieczne do uznania danego aspektu za spełniony w sposób pełny.

Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 8 P. Zdający: – w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) <u>lub</u> – w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.
Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 4 P. Zdający: – w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) <u>lub</u> – częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem.

	JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.
0 p. Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	Przy pracy o wartości merytorycznej 0 p., nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.

Temat 3.

Scharakteryzuj system ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych – dokumenty dotyczące tych praw oraz instytucje stojące na straży ich przestrzegania.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	22. Współczesna demokracja w Polsce i na świecie – problemy i zagrożenia. Zdający: 1) rozważa problemy polityki bezpieczeństwa socjalnego. 36. Prawa człowieka. Zdający: 3) rozróżnia prawa i wolności osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, społeczne i kulturalne; wskazuje, do której generacji należą poszczególne prawa. 38. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka. Zdający: 3) charakteryzuje systemy ochrony praw człowieka w ramach Rady Europy oraz Unii Europejskiej; 4) wyjaśnia, jak działa i jakie sprawy rozpatruje Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu; 5) analizuje z punktu widzenia międzynarodowych standardów praw człowieka przypadki naruszania praw i wolności w różnych państwach; 6) pisze według wzoru skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu lub Komitetu Praw Człowieka w Genewie. 43. Integracja europejska. Zdający: 7) przedstawia cele, genezę i zasady działania Rady Europy; ocenia jej rolę we współczesnej Europie. 45. Polska w Unii Europejskiej. Zdający: 2) opisuje prawa i obowiązki wynikające z posiadania obywatelstwa Unii Europejskiej, w tym możliwość skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich Unii Europejskiej. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 1) przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje; wymienia najważniejsze dokumenty z tym związane;
---	---

	2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne; 3) podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka. (IV etap z.p.) 6. Ochrona praw i wolności. Zdający: 3) uzasadnia znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.
--	---

Schemat punktowania

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (12 PKT) Zdający w pełni scharakteryzował: 1) dokumenty Rady Europy: – Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (europejska konwencja praw człowieka) z 1950 roku jako dokument chroniący prawa I generacji, w tym wymienił katalog tych praw; – Europejską kartę społeczną (dopuszcza się: europejska karta socjalna) z 1961 roku jako dokument normujący prawa II generacji, w tym wymienił katalog tych praw; – inne dokumenty, w tym protokoły dodatkowe; 2) funkcjonowanie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, wskazując na warunki, jakie należy spełnić, aby Trybunał rozpatrzył skargę indywidualną (naruszenie art. Konwencji, wyczerpanie drogi krajowej, termin); Trybunał funkcjonuje instancyjnie – można się odwołać; określił możliwość złożenia skargi międzypaństwowej; <i>organizacja Trybunału: skład 1 sędziego (rozpatrujący formalną zasadność skargi), Komitet 3 sędziów lub Izba 7 sędziów (wydające wyrok), Wielka Izba 17 sędziów (instancja odwoławcza); nad wykonaniem wyroku Trybunału czuwa Komitet Ministrów RE;</i> 3) dokumenty Unii Europejskiej: – Traktat o Unii Europejskiej, stanowiący, że przepisy Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności są przestrzegane w UE jako zasady ogólne prawa; – Kartę praw podstawowych UE z 2000 r. (2007/2009), traktowaną jako akt prawa pierwotnego, w tym polsko-brytyjski protokół w sprawie stosowania Karty; – przepisy Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu UE, m.in. umożliwiające Trybunałowi Sprawiedliwości kontrolę zgodności z prawami podstawowymi aktów prawnych i innych działań organów UE oraz uznające dodatkowe prawa osobiste i polityczne, jak prawa wyborcze w wyborach do Parlamentu Europejskiego oraz prawo do opieki konsularnej (ze strony innego państwa członkowskiego); 4) prawa proceduralne wynikające z obywatelstwa UE: – prawo skargi indywidualnej do Rzecznika Praw Obywatelskich UE, dotyczącej przypadków niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji lub organów UE (poza TS);	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.
--	--

– prawo petycji indywidualnej lub zbiorowej do Parlamentu Europejskiego w sprawach objętych zakresem działalności UE, które dotyczą ich bezpośrednio; – prawo skargi do Komisji, jeśli skarżący uznaje, że państwo członkowskie naruszyło Kartę praw podstawowych przy wykonywaniu przez nie prawa UE; – prawo skargi indywidualnej do Sądu, Trybunał Sprawiedliwości jako sąd odwoławczy. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem. <i>Kursywą zaznaczono kwestie niekonieczne do uznania danego aspektu za spełniony w sposób pełny.</i>	
Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 8 P. Zdający: – w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) <u>lub</u> – w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.
Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 4 P. Zdający: – w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) <u>lub</u> – częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował

	wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.
0 P. Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	Przy pracy o wartości merytorycznej 0 p., nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.